

Forfatterens Ordning af Stoffet er ret ejendommelig, og det kan betvivles, om den kan betegnes som efterfølgelsesværdig. For at gøre sin Bog »mere levende«, gemmer han Fremstillingen af de enkelte Kultursider, indtil de politiske Begivenheder indtræder, som de kan »tjene til at kommentere«. Saaledes findes Skildringen af Retsvæsenet knyttet til Kristenfølgelserne, nemlig for at belyse den Retsfølgning, der fandt Sted over for disse fremmede. Familie- og Ejendomsforholdene gives som Indledning til Mazdaismen p. G. a. dennes kommunistiske Ideer o. s. v. Følgen heraf bliver paa den ene Side, at Helhedsbilledet af den sassanidiske Samfundskultur i nogen Grad udviskes, men tillige, at det ikke er let at finde, hvad man søger, i denne Bog. Et godt Register bøder kun til en vis Grad herpaa.

Med god Grund fremtræder Professor Arthur Christensens store Værk paa et fremmed Sprog, thi dets Betydning rækker langt videre end Landets Grænser, det er navnlig uden for disse, det kan ventes at blive studeret med Iver. Men det vil i hvert Fald føles som en Ære for et lille Land, at det paa et perifert, men betydningsfuldt Omraade kan opretholde en Forskning, der giver saaadanne Tilskud til den internationale Videnskab.

Knud Fabricius.

Siden Poul Nørlund i 1920 udsendte sin Bog om det romerske Slavesamfund under Afvikling, er der ikke til det filosofiske Fakultet blevet indleveret nogen Doktorafhandling om antik Historie. Naar derfor Adam Afzelius, der allerede i et mindre Skrift om Pompeius og hans Modstandere og ved en Udgave af Ciceros Breve har gjort sig fortjent af Oldtidshistorie, nu ogsaa har habiliteret sig med et Arbejde om *Den romerske Nobilitets Omfang* (Kbhvn. 1935), er dette i og for sig en Begivenhed.

I den foreliggende Undersøgelse, der nærmest maa betegnes som værende af sociologisk Art, har Afzelius villet give en Definition af, hvem der til de forskellige Tider tilhørte den romerske Nobilitet. Det er tredje Gang, at dette Spørgsmaal rejses. Første Gang besvaredes det af Sigonius derhen, at nobiles var Efterkommerne efter de kuruliske Embedsmænd, d. v. s. Konsuler, Prætorer og kuruliske Ædiler — det var i 1560. Skønt Sigonius ikke førte noget Bevis for sin Paastand, havde hans Definition dog Gyldighed indtil 1912, da Gelzer begrænsede Nobiliteten til Konsulernes Efterkommere.

For tredje Gang har nu Afzelius sat Spørgsmaalet under Debat. Hans Afhandling gør i Modsætning til Gelzers først Rede

for de tidligere Definitioners Fremsættelse og Grundlag. Mens han for Sigonius' Vedkommende hurtigt kan henvise til, at hans Thesis overhovedet savner Begrundelse, er Kritikken af Gelzer mere omfattende. Afzelius bebrejder Gelzer dels hans mangelfulde Materiale, dels hans utilstrækkelige Behandling deraf, for tilsidst at fastslaa, at det af Gelzer benyttede Materiale ikke berettiger til saa vidtgaaende Konklusioner som dem, Gelzer har draget.

Han gaar derefter over til selv at gennemgaa de Vidnesbyrd om nobiles, der forekommer i den antikke Litteratur indtil ca. 200 e. v. T., og finder derved, at 271 Personer og 51 Familier og Slægter ialt 466 Gange karakteriseres som nobiles, mens Gelzers Materiale blot anførte et halvt Hundrede nobiles. Derefter foretager Afzelius en omhyggelig Undersøgelse af, om nu ogsaa alle disse nobiles virkelig var af konsularisk Afstamning, en Undersøgelse, Gelzer havde undladt, idet han nøjedes med at henvise til, at de af ham anførte nobiles tilhørte Slægter, som tidligere forekom i Konsulfortegnelserne. Det lykkes Afzelius at paavise sikker eller overvejende konsularisk Afstamning for over 90 pCt. af sit Materiale, mens en stor Del af Resten forklares ved, at han udvider Gelzers Definition til ogsaa at omfatte dem, der som de første af deres Slægt opnaaede Konsulatet. Dette Resultat bekræftes af et Par klare Udsagn hos Sallust og Seneca, som den tidligere Forskning uden synderlig Begrundelse havde set bort fra. Herefter bliver der kun et enkelt Citat tilbage, der ikke enten kan elimineres eller bringes i Overensstemmelse med den af Afzelius fremsatte Thesis; det drejer sig om et Citat af Digteren Catul, som Afzelius vil betragte som en Digtets Frihed eller Unøjagtighed og under ingen Omstændigheder tillægge nogen Betydning mod saa mange positive Steder.

At Materialet virkelig tillader den Slutning, at alle Konsuler og deres Efterkommere var nobiles, søger Afzelius yderligere at understrege ved at vise, at hans Materiale dækker over Halvdelen af de republikanske Konsulslægter, samtidig med at han gør opmærksom paa, at de allerfleste af de ikke nævnte Slægter er uddøde saa tidligt eller nævnt saa lidt i Litteraturen, at det ikke kan betyde noget, naar vi ikke har direkte Efterretninger om deres Nobilitet. Det vundne Resultat begrundes derefter nærmere med nogle Udtalelser i den antikke Litteratur, der ikke vil kunne forstaas uden ved at antage den nye Definitions Gyldighed.

Efter at Afzelius saaledes har begrundet og modificeret Gelzers daarligt underbyggede Definition, gaar han over til at behandle

Spørgsmaalet om Nobilitetens Oprindelse. Mens Gelzer paa dette Punkt uden Forbehold ansaa sin Definition for gyldig fra den ældste Republik, viser Afzelius, hvordan vi ikke ved noget sikkert om Nobilitetens Omfang før Ciceros Tid, mens det tværtimod synes, som om dens Rammer tidligere har været større og mindre faste.

En og anden vil maaske synes, at den foreliggende Undersøgelse er for bred og omstændelig — snarere kunde man imidlertid indvende, at den ikke er omstændelig nok; saaledes kunde man af de Tekststeder i den senere græske Litteratur (Polyb, Dio o. fl.), hvor de græske Ækvivalenter for nobilis og dets Afledninger forekommer (epifanes, eufanes), have ventet en ligesaa systematisk Fortolkning og Gennemgang, som den, der er givet af de latinske Forfattersteder. Disse er gennemgaaet saa godt som fuldstændigt, hvilket en Kontraprove med Materialet paa Thesaurus Linguae Latinae udviser — nogle manglende Citater fra Valerius Maximus bekræfter den af Afzelius førte Undersøgelse, der har en særlig Fortjeneste ved ogsaa at afgrænse de Steder, hvor nobilis har etisk vurderende Betydning.

Naar vi først nu har faaet sikker Grund under Fødderne, skyldes det, at de, der tidligere har beskæftiget sig med Spørgsmaalet, ikke har været omstændelige nok. Kun derved, at en Undersøgelse som den foreliggende føres redeligt igennem til Bunds paa en saadan Maade, at den, der tvivler, til enhver Tid kan overbevise sig om Rigtigheden af den fremsatte Theori, faar den sin Berettigelse. At Gelzers Theori ikke er blevet kuldkastet, men modificeret, forringer ikke Undersøgelsens Værdi. Det er i høj Grad at ønske, at dens Resultater ved Oversættelse til et af Verdenssprogene gøres tilgængelige for videre Kredse — de vedrører jo dog Oprindelsen og Sammensætningen af den Stand, som repræsenterede den romerske Kulturs Elite. *Franz Blatt.*

1935 er Friherre vom Steins »Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde«, der gennem mere end et Hundredaar har hævdet sig som en fri videnskabelig Organisation, blevet henlagt under Reichsminister für Wissenschaft, Erziehung und Volksbildung og bærer nu Navnet *Reichsinstitut für ältere deutsche Geschichtskunde* (jfr. Historisk Tidsskrift 10 R. IV, 221 om Reichsinstitut für Geschichte des neuen Deutschlands, hvis Arbejdsomraade er Tiden fra den franske til den nazistiske Revolution, fra 1789 til 1933). Paul Kehr er traadt tilbage. Siden 1919 har han haft Forsædet i Centraldirektionen og ledet »Monumenta